

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

10 martie 2022*

„Trimitere preliminară – Principii ale dreptului Uniunii – Supremație – Efect direct – Cooperare loială – Articolul 4 alineatul (3) TUE – Articolul 63 TFUE – Obligații ale unui stat membru care decurg dintr-o hotărâre preliminară – Interpretarea de către Curte într-o hotărâre preliminară a unei norme a dreptului Uniunii – Obligația de a asigura efectul deplin al dreptului Uniunii – Obligația unei instanțe naționale de a lăsa neaplicată o reglementare națională contrară dreptului Uniunii, astfel cum a fost interpretat de Curte – Decizie administrativă rămasă definitivă în lipsa unei căi de atac jurisdicționale – Principiile echivalenței și efectivității – Răspunderea statului membru”

În cauza C-177/20,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Győri Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Tribunalul Administrativ și pentru Litigii de Muncă din Győr, Ungaria), prin decizia din 6 martie 2020, primită de Curte la 7 aprilie 2020, în procedura

„Grossmania” Mezőgazdasági Termelő és Szolgáltató Kft.

împotriva

Vas Megyei Kormányhivatal,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din doamna A. Prechal (raportoare), președinta Camerei a doua, îndeplinind funcția de președinte al Camerei a treia, domnii J. Passer și F. Biltgen, doamna L. S. Rossi și domnul N. Wahl, judecători,

avocat general: domnul E. Tanchev,

grefier: doamna M. Krausenböck, administratoare,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 2 iunie 2021,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru „Grossmania” Mezőgazdasági Termelő és Szolgáltató Kft., de T. Szendrő-Németh, avocat;

* Limba de procedură: maghiara.

- pentru guvernul maghiar, de M. Z. Fehér, în calitate de agent;
  - pentru guvernul german, de J. Möller și R. Kanitz, în calitate de agenți;
  - pentru guvernul spaniol, de J. Rodríguez de la Rúa Puig, în calitate de agent;
  - pentru Comisia Europeană, de F. Erlbacher, L. Malferrari și L. Havas, în calitate de agenți,
- după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 16 septembrie 2021,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 267 TFUE.
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între „Grossmania” Mezőgazdasági Termelő és Szolgáltató Kft. (denumită în continuare „Grossmania”), pe de o parte, și Vas Megyei Kormányhivatal (serviciile administrative ale departamentului Vas, Ungaria), pe de altă parte, în legătură cu legalitatea unei decizii de respingere a unei cereri de reînscrisere în cartea funciară a drepturilor de uzufruct stinse de plin drept și radiate din această carte.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Anexa X la Actul privind condițiile de aderare a Republicii Cehe, Republicii Estonia, Republicii Cipru, Republicii Letonia, Republicii Lituania, Republicii Ungare, Republicii Malta, Republicii Polone, Republicii Slovenia și Republicii Slovace și adaptările tratatelor care stau la baza Uniunii Europene (JO 2003, L 236, p. 33) este intitulată „Lista menționată în articolul 24 din Actul de aderare: Ungaria”. Capitolul 3 din această anexă, intitulat, la rândul său, „Liberă circulație a capitalurilor”, prevede la punctul 2:

„Fără să aducă atingere obligațiilor prevăzute în tratatele pe care se întemeiază Uniunea Europeană, Ungaria poate să mențină în vigoare timp de șapte ani de la data aderării interdicțiile stabilite în dreptul său intern, existente la data semnării prezentului act, privind achiziționarea de teren agricol de către persoane fizice care nu sunt rezidente în Ungaria sau nu sunt resortisanți maghiari și de către persoane juridice. În niciun caz resortisanților statelor membre sau persoanelor juridice constituite conform legilor altui stat membru nu li se poate aplica un tratament mai puțin favorabil cu privire la achiziționarea de teren agricol decât cel existent la data semnării Tratatului de aderare. [...]

Resortisanții altui stat membru care doresc să se stabilească ca agricultori independenți și care au domiciliat legal și au practicat agricultura în Ungaria pe o perioadă neîntreruptă de trei ani nu se supun dispozițiilor paragrafului anterior sau altor reguli și proceduri diferite de cele cărora li se supun resortisanții maghiari.

[...]

Dacă există dovezi suficiente că, la expirarea perioadei de tranziție, vor exista perturbări grave sau o amenințare de producere de perturbări grave pe piața terenurilor agricole din Ungaria, Comisia [Europeană] decide, la cererea Ungariei, cu privire la prelungirea perioadei de tranziție cu maximum trei ani.”

- 4 Prin Decizia 2010/792/UE a Comisiei din 20 decembrie 2010 de prelungire a perioadei de tranziție pentru achiziționarea de terenuri agricole în Ungaria (JO 2010, L 336, p. 60), perioada de tranziție prevăzută în capitolul 3 punctul 2 din anexa X la actul de aderare menționat la punctul precedent din prezenta hotărâre a fost prelungită până la 30 aprilie 2014.

Dreptul maghiar

- 5 Articolul 38 alineatul (1) din földről szóló 1987. évi I. törvény (Legea nr. I din 1987 privind terenurile) prevedea că persoanele fizice care nu dețin cetățenia maghiară sau care dețin această cetățenie, dar își au reședința permanentă în afara Ungariei, precum și persoanele juridice cu sediul în afara Ungariei sau care au sediul în Ungaria, dar al căror capital este deținut de persoane fizice sau juridice cu reședința în afara Ungariei, nu pot dobândi proprietatea asupra terenurilor productive prin cumpărare, schimb sau donație decât cu autorizarea prealabilă a ministrului de finanțe.
- 6 Articolul 1 alineatul (5) din 171/1991 Korm. rendelet (Decretul guvernamental 171/1991) din 27 decembrie 1991, intrat în vigoare la 1 ianuarie 1992, a exclus posibilitatea persoanelor care nu dețin cetățenia maghiară, cu excepția celor care dispun de un permis de ședere permanentă și a celor cărora li s-a recunoscut statutul de refugiat, de a achiziționa terenuri productive.
- 7 Termőföldről szóló 1994. évi LV. törvény (Legea nr. LV din 1994 privind terenurile productive, denumită în continuare „Legea din 1994 privind terenurile productive”) a menținut respectiva interdicție de achiziționare, extinzând-o în același timp la persoanele juridice, indiferent dacă sunt sau nu stabilite în Ungaria.
- 8 Legea menționată a fost modificată, cu efect de la 1 ianuarie 2002, prin termőföldről szóló 1994. évi LV. törvény módosításáról szóló 2001. évi CXVII. törvény (Legea nr. CXVII din 2001 de modificare a Legii nr. LV din 1994 privind terenurile productive), pentru a exclude și posibilitatea constituirii prin contract a unui drept de uzufruct asupra terenurilor productive în favoarea persoanelor fizice care nu dețin cetățenia maghiară sau a persoanelor juridice. În urma acestor modificări, articolul 11 alineatul (1) din Legea din 1994 privind terenurile productive prevedea că, „[p]entru constituirea prin contract a dreptului de uzufruct și a dreptului de uz, trebuie aplicate dispozițiile capitolului II referitoare la restrângerea dobândirii proprietății. [...]”
- 9 Articolul 11 alineatul (1) din Legea din 1994 privind terenurile productive a fost modificat ulterior prin egyes agrár tárgyú törvények módosításáról szóló 2012. évi CCXIII. törvény (Legea nr. CCXIII din 2012 privind modificarea anumitor legi referitoare la agricultură). În noua sa versiune rezultată din această modificare și intrată în vigoare la 1 ianuarie 2013, articolul 11 alineatul (1) menționat prevedea că „[d]reptul de uzufruct constituit printr-un contract este nul, cu excepția cazului în care este constituit în beneficiul unei rude apropiate”. Legea nr. CCXIII din 2012 a introdus de asemenea în această Lege din 1994 un nou articol 91 alineatul (1), potrivit căruia „[o]rice drept de uzufruct existent la data de 1 ianuarie 2013 și constituit, pentru o perioadă nedeterminată sau pentru o perioadă determinată care expiră după 30 decembrie 2032, printr-un contract încheiat între persoane care nu sunt membri apropiați ai aceleiași familii se stinge de plin drept la 1 ianuarie 2033”.

- 10 Mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény (Legea nr. CXXII din 2013 privind vânzarea terenurilor agricole și forestiere, denumită în continuare „Legea din 2013 privind terenurile agricole”) a fost adoptată la 21 iunie 2013 și a intrat în vigoare la 15 decembrie 2013.
- 11 Articolul 37 alineatul (1) din Legea din 2013 privind terenurile agricole menține regula conform căreia un drept de uzufruct sau un drept de uz cu privire la astfel de terenuri constituit prin contract este nul, cu excepția cazului în care este constituit în beneficiul unui membru apropiat al aceleiași familii.
- 12 Mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvénnyel összefüggő egyes rendelkezésekről és átmeneti szabályokról szóló 2013. évi CCXII. törvény (Legea nr. CCXII din 2013 de instituire a unor dispoziții diverse și măsuri tranzitorii referitoare la Legea nr. CXXII din 2013 privind vânzarea terenurilor agricole și forestiere, denumită în continuare „Legea din 2013 privind măsurile tranzitorii”) a fost adoptată la 12 decembrie 2013 și a intrat în vigoare la 15 decembrie 2013.
- 13 Articolul 108 alineatul (1) din această lege, care a abrogat articolul 91 alineatul (1) din Legea din 1994 privind terenurile productive, prevede:
- „Orice drept de uzufruct sau de uz existent la data de 30 aprilie 2014 și constituit, pentru o perioadă nedeterminată sau pentru o perioadă determinată care expiră după 30 aprilie 2014, printr-un contract încheiat între persoane care nu sunt membri apropiați ai aceleiași familii se stinge de plin drept la 1 mai 2014.”
- 14 În urma pronunțării Hotărârii din 6 martie 2018, SEGRO și Horváth (C-52/16 și C-113/16, EU:C:2018:157), articolul 108 din Legea din 2013 privind măsurile tranzitorii a fost modificat prin adăugarea, cu efect de la 11 ianuarie 2019, a două alineate noi (4) și (5), redactate după cum urmează:
- „(4) Atunci când, în executarea unei hotărâri judecătorești, este necesară restabilirea unui drept stins în temeiul alineatului (1), dar, în conformitate cu dispozițiile în vigoare la momentul înscrierii sale inițiale, acest drept nu putea fi înscris din cauza unei erori de formă sau de fond, serviciul administrativ competent în materie funciară informează Ministerul Public și suspendă procedura până la finalizarea anchetei Ministerului Public și a procedurii contencioase inițiate pe această bază.
- (5) Constituie o eroare în sensul alineatului (4) faptul că:
- a) titularul dreptului de uz este o persoană juridică;
- b) dreptul de uzufruct sau dreptul de uz au fost înscrise în cartea funciară după 31 decembrie 2001 în favoarea unui titular care este o persoană juridică sau o persoană fizică care nu deține cetățenia maghiară;
- c) atunci când, la momentul depunerii cererii de înscriere a unui drept de uzufruct sau a unui drept de uz, dobândirea unui asemenea drept necesită, în temeiul dispozițiilor aplicabile la momentul respectiv, un certificat sau o autorizație din partea unui alt serviciu administrativ, partea interesată nu a furnizat acel document.”

- 15 Potrivit articolului 94 din ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény (Legea nr. CXLI din 1997 privind cartea funciară, denumită în continuare „Legea privind cartea funciară”):

„(1) În vederea radierii din cartea funciară a drepturilor de uzufruct și a drepturilor de uz care urmează să se stingă în temeiul articolului 108 alineatul (1) din [Legea din 2013 privind măsurile tranzitorii] (denumite în continuare, împreună, în prezentul articol «drepturile de uzufruct»), persoana fizică titulară a drepturilor de uzufruct trebuie, după punerea în întârziere trimisă cel târziu la 31 octombrie 2014 de autoritatea însărcinată cu gestionarea cărții funciare, în termen de 15 zile de la înmânarea punerii în întârziere, să declare, în formularul stabilit în acest scop de ministru, relația de membru apropiat al aceleiași familii pe care o are eventual cu persoana menționată ca proprietar al imobilului în documentul care a servit drept temei al înscrierii. În cazul nedeunerii în termen a declarației, nu se va da curs cererii de atestare după 31 decembrie 2014.

[...]

(3) În cazul în care din declarație nu reiese relația de membru apropiat al aceleiași familii sau în cazul în care nicio declarație nu a fost depusă în termen, autoritatea însărcinată cu gestionarea cărții funciare radiază din oficiu drepturile de uzufruct din cartea menționată în termen de șase luni de la expirarea termenului în care trebuie făcută declarația, dar nu mai târziu de 31 iulie 2015.

[...]

(5) Administrația competentă în materie funciară realizează din oficiu, cel târziu la 31 decembrie 2014, radierea din cartea funciară a drepturilor de uzufruct care fuseseră înscrise în favoarea unor persoane juridice sau a unor entități fără personalitate juridică, dar capabile să dobândească drepturi susceptibile de a fi înscrise în cartea funciară și care au fost desființate în aplicarea articolului 108 alineatul (1) din [Legea din 2013 privind măsurile tranzitorii].”

Litigiul principal și întrebarea preliminară

- 16 Grossmania, societate comercială cu sediul social în Ungaria, dar ai cărei asociați sunt persoane fizice resortisante din alte state membre, era titulara unor drepturi de uzufruct pe care le dobândise asupra unor parcele agricole situate în Jánosháza și în Duka (Ungaria).
- 17 În urma stingerii de plin drept, la 1 mai 2014, a respectivelor drepturi de uzufruct, în conformitate cu articolul 108 alineatul (1) din Legea din 2013 privind măsurile tranzitorii, acestea au fost radiate din cartea funciară de autoritatea competentă în temeiul articolului 94 alineatul (5) din Legea privind cartea funciară. Grossmania nu a introdus o acțiune împotriva acestei radieri.
- 18 Întrucât Curtea a statuat, prin Hotărârea din 6 martie 2018, SEGRO și Horváth (C-52/16 și C-113/16, EU:C:2018:157), că articolul 63 TFUE se opune unei reglementări naționale în temeiul căreia drepturile de uzufruct constituite anterior asupra unor terenuri agricole și ai căror titulari nu au calitatea de rudă apropiată a proprietarului acestor terenuri se sting de plin drept și sunt, în consecință, radiate din cărțile funciare, Grossmania a introdus, la 10 mai 2019, la Vas Megyei Kormányhivatal Celldömölki Járási Hivatala (serviciile administrative ale departamentului Vas – Biroul districtului Celldömölk, Ungaria), o cerere având ca obiect reînscrierea drepturilor sale de uzufruct.

- 19 Printr-o decizie din 17 mai 2019, această autoritate a declarat inadmisibilă respectiva cerere, întemeindu-se pe articolul 108 alineatul (1) din Legea din 2013 privind măsurile tranzitorii, precum și pe articolul 37 alineatul (1) din Legea din 2013 privind terenurile agricole.
- 20 Sesizate de Grossmania cu o contestație administrativă împotriva acestei decizii, serviciile administrative ale departamentului Vas au confirmat-o printr-o decizie din 5 august 2019, pentru motivul că articolul 108 alineatul (1) din Legea din 2013 privind măsurile tranzitorii și articolul 37 alineatul (1) din Legea din 2013 privind terenurile agricole erau încă în vigoare și împiedicau reînscrisura solicitată. În ceea ce privește argumentul întemeiat pe Hotărârea din 6 martie 2018, SEGRO și Horváth (C-52/16 și C-113/16, EU:C:2018:157), serviciile respective au arătat că aceasta nu este aplicabilă decât în cauzele specifice pentru care a fost pronunțată. În ceea ce privește Hotărârea din 21 mai 2019, Comisia/Ungaria (Drepturi de uzufruct asupra terenurilor agricole) (C-235/17, EU:C:2019:432), pronunțată în cadrul unei acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor privind aceeași reglementare națională, serviciile menționate au subliniat că aceasta are autoritate în materie de despăgubire, dar nu în materie de reînscrisura drepturilor de uzufruct radiate anterior.
- 21 Grossmania a introdus o acțiune împotriva deciziei din 5 august 2019 la Győri Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Tribunalul Administrativ și pentru Litigii de Muncă din Győr, Ungaria), instanța de trimitere.
- 22 Această instanță arată, mai întâi, că, la momentul litigiului principal, nu există încă în dreptul intern nicio dispoziție în temeiul căreia Grossmania ar putea fi despăgubită pentru prejudiciul rezultat din stingerea de plin drept și din radierea drepturilor sale de uzufruct.
- 23 Desigur, într-o hotărâre din 21 iulie 2015, Alkotmánybíróság (Curtea Constituțională, Ungaria), pe de o parte, a constatat că Magyarország Alaptörvénye (Legea fundamentală maghiară) a fost încălcată prin faptul că legiuitorul național nu a adoptat, în ceea ce privește drepturile de uzufruct și drepturile de uz pierdute în temeiul articolului 108 din Legea din 2013 privind măsurile tranzitorii, dispoziții care să permită acordarea de despăgubiri pentru prejudiciile pecuniare excepționale ocazionate de desființarea acestor drepturi și care nu puteau fi reparate prin intermediul unei lichidări a obligațiilor reciproce dintre părțile la contract și, pe de altă parte, a invitat legiuitorul național să remedieze această lacună cel târziu la 1 decembrie 2015. Cu toate acestea, la momentul litigiului principal, nicio măsură nu fusese încă adoptată în acest scop.
- 24 Instanța de trimitere precizează în continuare că, întrucât se afla în imposibilitatea de a beneficia de o despăgubire, Grossmania nu avea altă posibilitate decât să solicite reînscrisura drepturilor sale de uzufruct. În acest context, instanța menționată ridică problema întinderii efectelor obligatorii ale hotărârilor Curții pronunțate în cadrul unei trimiteri preliminare.
- 25 În această privință, ea amintește că, în conformitate cu jurisprudența Curții, ca urmare a caracterului obligatoriu al interpretării date anterior de Curte în temeiul articolului 267 TFUE, o instanță națională de ultim grad de jurisdicție nu are obligația de a formula o trimitere preliminară atunci când întrebarea adresată este identică din punct de vedere material cu o întrebare care a făcut deja obiectul unei hotărâri preliminare într-o cauză analogă sau al unei jurisprudențe consacrate a Curții care soluționează problema de drept în cauză, oricare ar fi natura procedurilor care stau la baza acestei jurisprudențe, chiar și în lipsa unei identități stricte a întrebărilor în litigiu. Aceasta arată de asemenea că interpretarea dată de Curte are un efect *ex*

tunc în sensul că norma astfel interpretată poate și trebuie să fie aplicată de instanța națională chiar și unor raporturi juridice născute și constituite înainte de hotărârea care se pronunță asupra cererii de interpretare.

- 26 Or, potrivit instanței de trimitere, rezultă în mod clar din Hotărârea din 6 martie 2018, SEGRO și Horváth (C-52/16 și C-113/16, EU:C:2018:157), că articolul 108 alineatul (1) din Legea din 2013 privind măsurile tranzitorii, în temeiul căruia a fost adoptată decizia în discuție în litigiul principal, este contrar dreptului Uniunii și că o asemenea constatare este valabilă și în ceea ce privește litigiul principal.
- 27 Această instanță arată însă că, spre deosebire de situațiile care au condus la pronunțarea Hotărârii din 6 martie 2018, SEGRO și Horváth (C-52/16 și C-113/16, EU:C:2018:157), Grossmania nu a contestat în justiție radierea drepturilor sale de uzufruct. Prin urmare, ea ridică problema dacă concluziile care decurg din hotărârea menționată pot fi aplicate în litigiul principal și în special dacă poate să înlăture articolul 108 alineatul (1) din Legea din 2013 privind măsurile tranzitorii ca urmare a faptului că este contrar dreptului Uniunii și să someze pârâta din litigiul principal să procedeze la reînscrierea drepturilor de uzufruct ale Grossmania, având în vedere, în plus, intrarea în vigoare între timp a alineatelor (4) și (5) ale articolului 108 menționat.
- 28 În aceste condiții, Győri Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Tribunalul Administrativ și pentru Litigii de Muncă din Győr) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 267 TFUE trebuie interpretat în sensul că, în cazul în care [Curtea] a constatat, printr-o hotărâre pronunțată în cadrul unei proceduri preliminare, incompatibilitatea cu dreptul Uniunii a unei dispoziții din dreptul unui stat membru, dispoziția respectivă nu se poate aplica nici în procedurile naționale administrative sau judiciare ulterioare, chiar dacă situația de fapt din procedura ulterioară și cea din procedura preliminară anterioară nu sunt complet identice?”

Cu privire la întrebarea preliminară

- 29 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, în cadrul procedurii de cooperare între instanțele naționale și Curte instituite la articolul 267 TFUE, este de competența acesteia din urmă să ofere instanței naționale un răspuns util, care să îi permită să soluționeze litigiul cu care este sesizată. Din această perspectivă, Curtea trebuie, dacă este cazul, să reformuleze întrebările care îi sunt adresate (Hotărârea din 26 octombrie 2021, C-109/20, PL Holdings, EU:C:2021:875, punctul 34 și jurisprudența citată).
- 30 În această privință, din cererea de decizie preliminară rezultă, în primul rând, că întrebarea instanței de trimitere, care privește problema dacă este obligată să lase neaplicată o reglementare națională pe care o consideră incompatibilă cu dreptul Uniunii, astfel cum este interpretat de Curte într-o hotărâre pronunțată cu titlu preliminar, în speță Hotărârea din 6 martie 2018, SEGRO și Horváth (C-52/16 și C-113/16, EU:C:2018:157), referitoare la articolul 63 TFUE, se înscrie în contextul unui litigiu care, deși are ca obiect o cerere de anulare a deciziei de refuz al reînscrierii unor drepturi de uzufruct stinse de drept și radiate din cartea funciară în temeiul aceleiași reglementări naționale ca cea în discuție în cauzele în care s-a pronunțat această hotărâre, se distinge de cauzele respective prin faptul că, contrar persoanelor în cauză în acestea, reclamanta din litigiul principal s-a abținut să conteste în justiție, în termenele legale, radierea drepturilor sale de uzufruct.

- 31 În al doilea rând, instanța de trimitere ridică problema dacă, în lipsa, în dreptul maghiar, a unui temei legal care să permită despăgubirea Grossmania pentru prejudiciul rezultat din stingerea de plin drept și din radierea drepturilor sale de uzufruct, ea poate soma pârâta din litigiul principal să procedeze la reînscriserea drepturilor menționate, în conformitate cu o cerere în acest sens formulată de societatea respectivă.
- 32 În aceste condiții, întrebarea adresată de instanța de trimitere trebuie înțeleasă ca urmărind să se stabilească dacă dreptul Uniunii, în special articolul 267 TFUE, trebuie interpretat în sensul că o instanță națională sesizată cu o acțiune împotriva unei decizii de respingere a unei cereri de reînscrisere a unor drepturi de uzufruct stinse de plin drept și radiate din cartea funciară în temeiul unei reglementări naționale incompatibile cu articolul 63 TFUE, astfel cum a fost interpretat de Curte într-o hotărâre preliminară, este obligată, pe de o parte, să lase neaplicată această reglementare și, pe de altă parte, să someze autoritatea administrativă competentă să procedeze la reînscriserea acestor drepturi de uzufruct, chiar dacă radierea drepturilor nu a fost contestată în justiție în termenele legale.
- 33 În această privință, este necesar să se arate că, deși instanța de trimitere s-a referit, în cererea sa de decizie preliminară, doar la Hotărârea din 6 martie 2018, SEGRO și Horváth (C-52/16 și C-113/16, EU:C:2018:157), reglementarea națională în discuție în cauza în care s-a pronunțat această hotărâre și în cauza principală a stat de asemenea la baza Hotărârii din 21 mai 2019, Comisia/Ungaria (Drepturi de uzufruct asupra terenurilor agricole) (C-235/17, EU:C:2019:432), pronunțată în cadrul unei acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor introduse de Comisie în temeiul articolului 258 TFUE.
- 34 Prin această hotărâre, Curtea a statuat că, prin adoptarea articolului 108 alineatul (1) din Legea din 2013 privind măsurile tranzitorii și prin eliminarea astfel, *ex lege*, a drepturilor de uzufruct asupra terenurilor agricole și forestiere situate în Ungaria pe care le dețin direct sau indirect resortisanți ai altor state membre, Ungaria nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul dispozițiilor articolului 63 TFUE coroborate cu cele ale articolului 17 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”).
- 35 Or, în temeiul articolului 260 alineatul (1) TFUE, în cazul în care Curtea constată că un stat membru nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul tratatelor, acest stat membru este obligat să ia măsurile pe care le impune executarea hotărârii Curții, care are autoritate de lucru judecat pentru aspectele de fapt și de drept care au fost în mod efectiv sau necesar soluționate prin decizia jurisdicțională în cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 ianuarie 2013, Comisia/Spania, C-529/09, EU:C:2013:31, punctele 65 și 66).
- 36 Astfel, deși autoritățile statului membru vizat care participă la exercițiul puterii legislative sunt obligate să modifice dispozițiile naționale care au făcut obiectul unei hotărâri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor, astfel încât acestea să devină conforme cu cerințele dreptului Uniunii, instanțele din acest stat membru au, la rândul lor, obligația de a asigura respectarea hotărârii în exercitarea misiunii lor, ceea ce implică, printre altele, că revine instanței naționale, în temeiul autorității asociate hotărârii menționate, sarcina de a ține seama, dacă este cazul, de elementele juridice stabilite în aceasta în vederea determinării domeniului de aplicare al dispozițiilor dreptului Uniunii pe care are misiunea să le aplice (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 decembrie 1982, Waterkeyn și alții, 314/81-316/81 și 83/82, EU:C:1982:430, punctele 14 și 15).

- 37 În speță, din decizia de trimitere rezultă că articolul 108 alineatul (1) din Legea din 2013 privind măsurile tranzitorii era încă în vigoare atunci când a fost adoptată decizia de refuz al reînscrierii drepturilor de uzufruct în discuție în litigiul principal, această dispoziție națională fiind invocată de autoritățile naționale competente pentru a justifica decizia menționată. Astfel, la această dată, autoritățile maghiare care participă la exercițiul puterii legislative nu luaseră măsurile pe care le presupune executarea hotărârii de constatare a neîndeplinirii obligațiilor vizate la punctul 33 din prezenta hotărâre.
- 38 Nu este mai puțin adevărat că, în pofida neadoptării unor asemenea măsuri, instanța de trimitere este obligată să ia toate măsurile pentru a facilita realizarea efectului deplin al dreptului Uniunii în conformitate cu concluziile cuprinse în hotărârea de constatare a neîndeplinirii obligațiilor (a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 ianuarie 1993, Comisia/Italia, C-101/91, EU:C:1993:16, punctul 24, și Hotărârea din 18 ianuarie 2022, Thelen Technopark Berlin, C-261/20, EU:C:2022:33, punctul 39).
- 39 În speță, trebuie amintit, în primul rând, că, în Hotărârea din 6 martie 2018, SEGRO și Horváth (C-52/16 și C-113/16, EU:C:2018:157), vizată de instanța de trimitere, Curtea a declarat că articolul 63 TFUE trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale în temeiul căreia drepturile de uzufruct constituite anterior asupra unor terenuri agricole și ai căror titulari nu au calitatea de rudă apropiată a proprietarului acestor terenuri se sting de plin drept și sunt, în consecință, radiate din cărțile funciare.
- 40 Astfel, Curtea a considerat mai întâi, la punctele 62-64 din această hotărâre, că, prin prevederea stingerii *ex lege* a drepturilor de uzufruct deținute asupra unor terenuri agricole de resortisanții altor state membre decât Ungaria, reglementarea națională vizată restrângea, prin însuși obiectul său și pentru acest simplu motiv, dreptul persoanelor interesate la libera circulație a capitalurilor garantat la articolul 63 TFUE, această reglementare privându-i pe aceștia atât de posibilitatea de a continua să beneficieze de dreptul lor de uzufruct, întrucât îi împiedică, printre altele, să utilizeze și să exploateze terenurile vizate sau să le dea în arendă și să obțină astfel profit de pe urma acestora, cât și de posibilitatea eventuală de a înstrăina acest drept. În continuare, la punctul 65 din hotărârea menționată, Curtea a adăugat că reglementarea respectivă era de natură să descurajeze nerezidenții să realizeze investiții în Ungaria în viitor. În sfârșit, la punctele 24, 94 și 107 din aceeași hotărâre, Curtea a constatat că această restricție privind libera circulație a capitalurilor nu putea fi justificată pe baza elementelor invocate de Ungaria.
- 41 În ceea ce privește, în al doilea rând, aspectul dacă o asemenea interpretare a articolului 63 TFUE, furnizată într-o hotărâre preliminară pronunțată în temeiul articolului 267 TFUE, implică, pentru instanța de trimitere, obligația de a lăsa neaplicată reglementarea națională în cauză, trebuie amintit că, în conformitate cu o jurisprudență constantă a Curții, interpretarea pe care aceasta o dă unei norme a dreptului Uniunii în exercitarea competenței pe care i-o conferă articolul 267 TFUE lămurește și precizează, atunci când este necesar, semnificația și domeniul de aplicare ale acestei norme, astfel cum trebuie sau cum ar fi trebuit să fie înțeleasă și aplicată de la momentul intrării sale în vigoare (Hotărârea din 7 august 2018, Hochtief, C-300/17, EU:C:2018:635, punctul 55). Cu alte cuvinte, o hotărâre preliminară nu are o valoare constitutivă, ci pur declarativă (Hotărârea din 28 ianuarie 2015, Starjakob, C-417/13, EU:C:2015:38, punctul 63).
- 42 Astfel, atunci când jurisprudența Curții a oferit un răspuns clar la o întrebare privind interpretarea dreptului Uniunii, instanța națională trebuie să facă tot ceea ce este necesar pentru ca această interpretare să fie pusă în aplicare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 aprilie 2016, PFE, C-689/13, EU:C:2016:199, punctul 42).

- 43 Pe de altă parte, în temeiul principiului supremației, în cazul în care nu poate să procedeze la o interpretare a reglementării naționale care să fie conformă cu cerințele dreptului Uniunii, instanța națională însărcinată cu aplicarea, în cadrul competenței sale, a dispozițiilor dreptului Uniunii are obligația de a asigura efectul deplin al acestora, lăsând la nevoie neaplicată, din oficiu, orice reglementare națională contrară unei dispoziții a dreptului Uniunii, chiar ulterioară, fără a trebui să solicite sau să aștepte eliminarea prealabilă a acesteia pe cale legislativă sau prin orice alt procedeu constituțional (a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 iunie 2019, *Popławski*, C-573/17, EU:C:2019:530, punctele 58 și 61).
- 44 În ceea ce privește articolul 63 TFUE, vizat de prezenta cerere de decizie preliminară, rezultă dintr-o jurisprudență constantă a Curții că acest articol are efect direct, astfel încât poate fi invocat în fața instanței naționale și poate determina inaplicabilitatea normelor naționale care îi sunt contrare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 septembrie 2017, *The Trustees of the BT Pension Scheme*, C-628/15, EU:C:2017:687, punctul 49).
- 45 În speță, din moment ce reglementarea națională în discuție în litigiul principal este incompatibilă cu articolul 63 TFUE, astfel cum rezultă din Hotărârea din 6 martie 2018, *SEGRO și Horváth* (C-52/16 și C-113/16, EU:C:2018:157), instanța de trimitere, sesizată cu o acțiune având ca obiect anularea unei decizii întemeiate în special pe această reglementare, este obligată să garanteze efectul deplin al articolului 63 TFUE lăsând neaplicată reglementarea națională menționată în vederea soluționării litigiului pendinte în fața sa.
- 46 Este necesar să se adauge că aceeași obligație revenea autorităților administrative naționale sesizate de reclamanta din litigiul principal cu o cerere de reînscrisere a drepturilor sale de uzufruct în cartea funciară (a se vedea în acest sens Hotărârea din 4 decembrie 2018, *Minister for Justice and Equality și Commissioner of An Garda Síochána*, C-378/17, EU:C:2018:979, punctul 38, precum și jurisprudența citată), însă aceste autorități au continuat, cu încălcarea obligației respective, să aplice reglementarea națională în discuție în litigiul principal și, prin urmare, au respins cererea menționată.
- 47 În ceea ce privește, în al treilea rând, împrejurarea că Grossmania nu a contestat în justiție, în termenele prevăzute în acest scop, radierea drepturilor sale de uzufruct, este necesar să se arate că instanța de trimitere nu a precizat modul în care o asemenea împrejurare este de natură să ridice o dificultate pentru soluționarea litigiului principal. Astfel, în acest context, instanța menționată s-a limitat să arate că refuzul administrației naționale competente de a proceda la reînscriserea drepturilor de uzufruct ale reclamantei din litigiul principal era întemeiat pe împrejurarea că articolul 108 alineatul (1) din Legea din 2013 privind măsurile tranzitorii și articolul 37 alineatul (1) din Legea din 2013 privind terenurile agricole erau încă în vigoare. Cu toate acestea, guvernul maghiar a subliniat în observațiile prezentate Curții că, în conformitate cu dreptul național, în lipsa unei contestații, radierea a rămas definitivă și se opune reînscriserii drepturilor de uzufruct în cartea funciară.
- 48 Astfel, deși Curtea nu are competența, în temeiul cooperării în conformitate cu articolul 267 TFUE, să verifice exactitatea cadrului normativ și factual pe care instanța națională îl definește sub propria răspundere, nu este exclus, în speță, ca îndoielile instanței de trimitere să poată decurge din faptul că caracterul definitiv al radierii drepturilor de uzufruct o împiedică să deducă, în vederea soluționării litigiului principal, toate consecințele care rezultă din nelegalitatea constatată a reglementării naționale în discuție în litigiul principal.

- 49 Dacă această ipoteză s-ar dovedi întemeiată și pentru a da un răspuns util instanței de trimitere, trebuie amintit că, în temeiul principiului autonomiei procedurale, revine ordinii juridice interne a fiecărui stat membru atribuția de a prevedea modalitățile procedurale aplicabile acțiunilor în justiție destinate să asigure protecția drepturilor justițiabililor, cu condiția totuși ca aceste modalități să nu fie, în situațiile care intră sub incidența dreptului Uniunii, mai puțin favorabile decât în situații similare supuse dreptului intern (principiul echivalenței) și să nu facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de dreptul Uniunii (principiul efectivității) (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 martie 2021, *Konsul Rzeczypospolitej Polskiej w N.*, C-949/19, EU:C:2021:186, punctul 43 și jurisprudența citată).
- 50 În ceea ce privește respectarea principiului echivalenței, revine instanței de trimitere sarcina de a verifica dacă, în dreptul maghiar, posibilitatea de a contesta o măsură de radiere a drepturilor de uzufruct rămasă definitivă, cu ocazia unei acțiuni îndreptate împotriva unei decizii de respingere a unei cereri de reînscrisoare a acestor drepturi, nu diferă după cum această măsură încalcă dreptul național sau dreptul Uniunii.
- 51 În ceea ce privește respectarea principiului efectivității, trebuie subliniat că, în conformitate cu jurisprudența, fiecare caz în care se ridică problema dacă o dispoziție procedurală națională face imposibilă sau excesiv de dificilă aplicarea dreptului Uniunii trebuie analizat ținând cont de locul pe care respectiva dispoziție îl ocupă în cadrul procedurii în ansamblul său, de modul în care se derulează și de particularitățile acesteia în fața diverselor instanțe naționale. Din această perspectivă, trebuie luate în considerare, dacă este cazul, principiile care stau la baza sistemului jurisdicțional național, precum protecția dreptului la apărare, principiul securității juridice și buna desfășurare a procedurii [Hotărârea din 20 mai 2021, *X (Vehicule-cisternă GPL)*, C-120/19, EU:C:2021:398, punctul 72].
- 52 Or, Curtea a recunoscut deja că caracterul definitiv al unei decizii administrative, dobândit la expirarea unor termene rezonabile de introducere a acțiunilor, contribuie la securitatea juridică, cu consecința că dreptul Uniunii nu impune ca un organ administrativ să fie obligat, în principiu, să revină asupra unei decizii administrative care a dobândit un asemenea caracter definitiv (Hotărârea din 12 februarie 2008, *Kempter*, C-2/06, EU:C:2008:78, punctul 37). Respectarea principiului securității juridice permite astfel evitarea repunerii permanente în discuție a actelor administrative care produc efecte juridice (Hotărârea din 19 septembrie 2006, *i-21 Germany și Arcor*, C-392/04 și C-422/04, EU:C:2006:586, punctul 51).
- 53 În speță, din dosarul de care dispune Curtea reiese că termenul de introducere a unei reclamații împotriva unei decizii a autorității naționale competente în materia cărții funciare este de 15 zile de la notificarea sa și că, în cazul respingerii acestei reclamații, termenul de introducere a acțiunii în justiție este de 30 de zile de la notificarea respingerii menționate. Asemenea termene sunt, în principiu, suficiente pentru a permite persoanelor vizate să conteste o asemenea decizie.
- 54 Curtea a statuat însă în esență că împrejurări speciale pot fi susceptibile, în temeiul principiilor efectivității și cooperării loiale care decurg din articolul 4 alineatul (3) TUE, să impună unui organ administrativ național reexaminarea unei decizii administrative rămase definitivă. În acest context, trebuie să se țină seama de particularitățile situațiilor și ale intereselor în cauză în vederea găsirii unui echilibru între cerința securității juridice și cea a legalității din perspectiva dreptului Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 20 decembrie 2017, *Incyte*, C-492/16, EU:C:2017:995, punctul 48 și jurisprudența citată).

- 55 În speță, drepturile de uzufruct ale Grossmania au fost radiate din cartea funciară în temeiul unei reglementări naționale care, astfel cum s-a arătat la punctul 40 din prezenta hotărâre, prin faptul că prevede stingerea *ex lege* a drepturilor de uzufruct deținute asupra terenurilor agricole de resortisanții altor state membre decât Ungaria, restrânge, prin însuși obiectul său și pentru acest simplu motiv, dreptul persoanelor interesate la libera circulație a capitalurilor garantat la articolul 63 TFUE, fără ca vreun element să poată justifica o asemenea restricție.
- 56 În plus, astfel cum rezultă din Hotărârea din 21 mai 2019, Comisia/Ungaria (Drepturi de uzufruct asupra terenurilor agricole) (C-235/17, EU:C:2019:432), în special din cuprinsul punctelor 81, 86, 124, 125 și 129 din aceasta, reglementarea națională menționată aduce de asemenea atingere dreptului de proprietate garantat la articolul 17 alineatul (1) din cartă în măsura în care privează, prin definiție, în mod forțat, integral și definitiv persoanele interesate de drepturile lor de uzufruct existente, fără ca ea să fie justificată de o cauză de utilitate publică și fără să fie, de altfel, însoțită de un regim de plată a unei despăgubiri juste în timp util.
- 57 Din aceste elemente rezultă că reglementarea națională în discuție în litigiul principal, la fel ca deciziile care o pun în aplicare, constituie o încălcare vădită și gravă atât a libertății fundamentale prevăzute la articolul 63 TFUE, cât și a dreptului la proprietate garantat la articolul 17 alineatul (1) din cartă. Această încălcare pare de altfel să fi avut repercusiuni la scară largă, întrucât, astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 50 din concluzii, întemeindu-se pe precizările furnizate de guvernul maghiar în cauzele în care s-a pronunțat Hotărârea din 6 martie 2018, SEGRO și Horváth (C-52/16 și C-113/16, EU:C:2018:157, punctul 71), peste 5 000 de resortisanți ai altor state membre decât Ungaria au fost afectați de desființarea drepturilor lor de uzufruct.
- 58 În aceste împrejurări, având în vedere consecințele nefaste de mare amploare provocate de reglementarea națională în discuție în litigiul principal și de radierea drepturilor de uzufruct prin care este pusă în aplicare, trebuie să se acorde o importanță deosebită cerinței legalității în raport cu dreptul Uniunii.
- 59 Trebuie adăugat, în ceea ce privește cerința securității juridice, că articolul 108 din Legea din 2013 privind măsurile tranzitorii a prevăzut, pentru drepturile de uzufruct pe care le vizează, stingerea „de plin drept” a acestor drepturi la 1 mai 2014, acestea fiind ulterior, în temeiul articolului 94 din Legea privind cartea funciară, radiate din cartea funciară printr-o decizie adoptată în acest scop.
- 60 Or, o asemenea stingere „de plin drept” a drepturilor de uzufruct are vocația, având în vedere însăși natura sa, să își producă efectele independent de deciziile de radiere care intervin ulterior în temeiul articolului 94 din Legea privind cartea funciară.
- 61 Prin urmare, chiar dacă radierea drepturilor de uzufruct ar constitui, astfel cum a subliniat guvernul maghiar în ședință, un eveniment autonom în raport cu stingerea de plin drept a acestor drepturi, reglementarea națională în discuție în litigiul principal, întrucât definește astfel modalitățile unei asemenea stingeri, este de natură să creeze confuzie în ceea ce privește necesitatea ca titularii de drepturi de uzufruct afectate de o stingere de plin drept să conteste deciziile de radiere subsecvente pentru a-și proteja drepturile de uzufruct.
- 62 În consecință, dacă s-ar confirma că dreptul maghiar nu permite contestarea în fața unei instanțe, cu ocazia unei acțiuni îndreptate împotriva respingerii unei cereri de reînscrisere a drepturilor de uzufruct, măsura radierii acestor drepturi rămasă între timp definitivă, această imposibilitate nu

poate fi justificată în mod rezonabil de cerința securității juridice și ar trebui, așadar, să fie înlăturată de instanța respectivă ca fiind contrară principiului efectivității și principiului cooperării loiale care decurge din articolul 4 alineatul (3) TUE.

- 63 În ceea ce privește, în al patrulea rând, aspectul dacă, în împrejurări precum cele din litigiul principal, autoritățile competente, odată ce reglementarea națională a fost lăsată neaplicată, sunt obligate în orice împrejurări să procedeze la reînscriserea drepturilor de uzufruct vizate sau dacă această desființare nelegală poate fi remediată prin alte mijloace, trebuie să se arate că, în temeiul principiului cooperării loiale prevăzut la articolul 4 alineatul (3) TUE, statele membre sunt ținute să elimine consecințele ilicite ale unei încălcări a dreptului Uniunii [Hotărârea din 25 iunie 2020, A și alții (Turbine eoliene la Aalter și la Nevele), C-24/19, EU:C:2020:503, punctul 83].
- 64 În consecință, în urma unei hotărâri pronunțate pe baza unei cereri de decizie preliminară din care decurge incompatibilitatea unei legislații naționale cu dreptul Uniunii, revine autorităților statului membru vizat nu numai sarcina de a lăsa neaplicată o asemenea legislație, conform jurisprudenței amintite la punctul 43 din prezenta hotărâre, ci și de a lua orice alte măsuri generale sau speciale de natură să asigure respectarea acestui drept pe teritoriul lor (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 iunie 2007, Jonkman și alții, C-231/06-C-233/06, EU:C:2007:373, punctul 38).
- 65 În lipsa unor norme specifice, în dreptul Uniunii, referitoare la modalitățile potrivit cărora trebuie înlăturate consecințele ilicite ale unei încălcări a articolului 63 TFUE în împrejurări precum cele din litigiul principal, asemenea măsuri pot consta, printre altele, în a proceda la reînscriserea în cartea funciară a drepturilor de uzufruct desființate în mod nelegal, în măsura în care o asemenea reînscrisere este mijlocul cel mai în măsură să restabilească, cel puțin cu efect pentru viitor, situația în drept și în fapt în care persoana interesată s-ar fi aflat în lipsa desființării nelegale a drepturilor sale.
- 66 Cu toate acestea, astfel cum a arătat în esență și domnul avocat general la punctul 55 din concluzii, în cazuri specifice, obstacole obiective și legitime, în special de ordin juridic, se pot opune unei asemenea măsuri, în special atunci când, de la desființarea drepturilor de uzufruct, un nou proprietar a dobândit cu bună-credință terenurile grevate de drepturile vizate sau aceste terenuri au făcut obiectul unei restructurări.
- 67 În speță, va reveni instanței de trimitere sarcina de a verifica, având în vedere situația de drept și de fapt existentă la momentul pronunțării, dacă este necesară somarea autorității competente să procedeze la reînscriserea drepturilor de uzufruct al cărui titular era Grossmania.
- 68 Numai în ipoteza în care o asemenea reînscrisere s-ar dovedi efectiv imposibilă ar fi necesar, pentru a înlătura consecințele ilicite ale încălcării dreptului Uniunii, să se acorde foștilor titulari ai drepturilor de uzufruct desființate dreptul la o despăgubire, financiară sau de altă natură, a cărei valoare ar fi aptă să repare pe plan financiar pierderea economică rezultată din desființarea acestor drepturi.
- 69 În plus, independent de măsurile vizate la punctele 65 și 68 din prezenta hotărâre care urmăresc înlăturarea consecințelor ilicite ale încălcării articolului 63 TFUE, deplina eficacitate a dreptului Uniunii presupune ca particularii lezați de o încălcare a acestui drept să aibă, în temeiul principiului răspunderii statului pentru prejudiciile cauzate de o asemenea încălcare, și un drept la repararea prejudiciului, în cazul în care sunt întrunite trei condiții, și anume ca norma încălcată a dreptului Uniunii să aibă ca obiect să le confere drepturi, încălcarea normei respective să fie suficient de gravă și să existe o legătură directă de cauzalitate între această încălcare și

prejudiciul suferit de particulari (Hotărârea din 5 martie 1996, Brasserie du pêcheur și Factortame, C-46/93 și C-48/93, EU:C:1996:79, punctul 51, precum și Hotărârea din 24 martie 2009, Danske Slagterier, C-445/06, EU:C:2009:178, punctul 20).

- 70 Or, în speță, mai întâi, articolul 63 TFUE are ca obiect conferirea de drepturi particularilor, în măsura în care acordă titularilor de drepturi de uzufruct, în împrejurări precum cele din litigiul principal, dreptul de a nu fi privați de aceste drepturi cu încălcarea articolului menționat (a se vedea prin analogie Hotărârea din 14 septembrie 2017, The Trustees of the BT Pension Scheme, C-628/15, EU:C:2017:687, punctul 48). De asemenea, articolul 17 din cartă constituie o normă de drept care are ca obiect conferirea de drepturi particularilor [Hotărârea din 21 mai 2019, Comisia/Ungaria (Drepturi de uzufruct asupra terenurilor agricole), C-235/17, EU:C:2019:432, punctul 68].
- 71 În continuare, dintr-o jurisprudență constantă a Curții rezultă că o încălcare a dreptului Uniunii este vădit gravă atunci când a continuat în pofida pronunțării unei hotărâri care constată neîndeplinirea obligațiilor imputată, a unei hotărâri preliminare sau a unei jurisprudențe consacrate a Curții în materie, din care rezultă caracterul ilicit al comportamentului în cauză (Hotărârea din 30 mai 2017, Safa Nicu Sepahan/Consiliul, C-45/15 P, EU:C:2017:402, punctul 31). Or, aceasta este situația în speță, astfel cum s-a amintit la punctul 37 din prezenta hotărâre.
- 72 În sfârșit, în lumina Hotărârii din 6 martie 2018, SEGRO și Horváth (C-52/16 și C-113/16, EU:C:2018:157), precum și a Hotărârii din 21 mai 2019, Comisia/Ungaria (Drepturi de uzufruct asupra terenurilor agricole) (C-235/17, EU:C:2019:432), pare să existe o legătură directă de cauzalitate între încălcarea articolului 63 TFUE și prejudiciile suferite de Grossmania ca urmare a acestei încălcări, aspect a cărui verificare revine instanței de trimitere sau, dacă este cazul, instanței competente în materie potrivit dreptului maghiar.
- 73 În ceea ce privește, în al cincilea și ultimul rând, împrejurarea reprezentată de intrarea în vigoare a alineatelor (4) și (5) ale articolului 108 din Legea din 2013 privind măsurile tranzitorii, evocată de instanța de trimitere, trebuie arătat că instanța respectivă nu explică modul în care aceste noi dispoziții ar fi relevante pentru soluționarea litigiului principal și nici nu precizează dacă ele se aplică în stadiul actual al procedurii. La rândul său, guvernul maghiar a contestat o asemenea aplicabilitate în măsura în care aceasta ar presupune, în orice caz, existența unei decizii de reînscrisoare a drepturilor de uzufruct ale Grossmania, care, în acest stadiu, nu a intervenit.
- 74 În aceste împrejurări, este suficient să se precizeze că articolul 108 alineatele (4) și (5) din Legea din 2013 privind măsurile tranzitorii trebuie de asemenea să fie compatibil în special cu principiul efectivității, astfel cum este amintit la punctul 51 din prezenta hotărâre, ceea ce implică faptul că nu trebuie să facă imposibilă în practică sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de dreptul Uniunii, precum și cu libertățile fundamentale, în particular cu libera circulație a capitalurilor prevăzută la articolul 63 TFUE.
- 75 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, este necesar să se răspundă la întrebarea preliminară că dreptul Uniunii, în special articolul 4 alineatul (3) TUE și articolul 267 TFUE, trebuie interpretat în sensul că o instanță națională sesizată cu o acțiune împotriva unei decizii

de respingere a unei cereri de reînscrisere a drepturilor de uzufruct stinse de plin drept și radiate din cartea funciară în temeiul unei reglementări naționale incompatibile cu articolul 63 TFUE, astfel cum a fost interpretat de Curte într-o hotărâre preliminară, este obligată:

- să lase neaplicată această reglementare și
- sub rezerva unor obstacole obiective și legitime, în special de ordin juridic, să someze autoritatea administrativă competentă să procedeze la reînscriserea drepturilor de uzufruct, chiar dacă radierea acestor drepturi nu a fost contestată în justiție în termenele legale și, prin urmare, a rămas definitivă în conformitate cu dreptul național.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 76 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

Dreptul Uniunii, în special articolul 4 alineatul (3) TUE și articolul 267 TFUE, trebuie interpretat în sensul că o instanță națională sesizată cu o acțiune împotriva unei decizii de respingere a unei cereri de reînscrisere a drepturilor de uzufruct stinse de plin drept și radiate din cartea funciară în temeiul unei reglementări naționale incompatibile cu articolul 63 TFUE, astfel cum a fost interpretat de Curte într-o hotărâre preliminară, este obligată:

- să lase neaplicată această reglementare și
- sub rezerva unor obstacole obiective și legitime, în special de ordin juridic, să someze autoritatea administrativă competentă să procedeze la reînscriserea drepturilor de uzufruct, chiar dacă radierea acestor drepturi nu a fost contestată în justiție în termenele legale și, prin urmare, a rămas definitivă în conformitate cu dreptul național.

Semnături